

מראי מקומות- שבועות כ"ד

מש"כ תוס' דבהקדש שפיר שייך איסור כולל
לכ"ע, דבזה אין שייך לחלוק הקדושה [ע"ש
בתוס', ולא משמע כ"כ כדבר הקו"ה, וצ"ע].

(ב) ר"ש אומר כל שהוא למכות, ולא אמרו כזית
אלא לקרבן- כ' הריטב"א במכות (יז). בשם
הרמ"ה דטעם הדבר הוא משום דלגבי
מלקות דמי שאכל במזיד, י"ל דאחשבי'
לחומר איסור להיות חייב בכל שהוא, אבל
קרבן שהוא על אכילת שוגג לא שייך לומר
בה אחשבי' להאיסור. וע"ע ברש"י שם דכ'
דגמרא גמירי לה לחלק בין מכות לקרבן.

(ג) ר"ש אומר האוכל נבילה ביוה"כ פטור-
פרש"י, דלא אתי איסור כרת דיו"כ וחל על
איסור נבלה או אבר מן החי, אם לא נתנבלה
מעיו"כ. והק' תוס', אם נתנבלה ביו"כ, למה
אין איסור יו"כ חל בב"א עם איסור נבלה.
ולכן פ' תוס' דלעולם איכא עשה דאינו זבוח,
וא"כ לא אתי יו"כ וחל על איסור עשה זו.
והק' התוס' הרא"ש בפסחים (לו), דאם יש
איסור אינה זבוחה, א"כ איסור נבלה גופא
איך חלה, הרי כבר יש כאן איסור אינה זבוחה,
ואין איסור חל על איסור. ותי' דאיסור נבלה
הוי מעין איסור דאינה זבוחה, אלא שיש בו
לאו, הלכך חייל, ואינו דומה לאיסור יו"כ,
שהוא איסור אחר לגמרי. וע"ע בקובץ
שעורים (פסחים קס"ז), שתי' קו' תוס'
הרא"ש, דבהכי חייב רחמנא. וע"ע

ברמב"ן בקידושין (עז:), דכ' דמה דאמרי'
"פטור", היינו דפטור על האיסור האחרון,
ואם האיסור האחרון שחלה היינו יו"כ, א"כ
יו"כ לא חלה, ואם האיסור האחרון הוא נבלה,
א"כ נבלה לא חלה [וזהו דלא כרש"י לעיל, שפי' דפטור
היינו מקרבן, ולפי הרמב"ן צ"ל דהי' במזיד, והנפק"מ הוא שאינו חייב
אלא מלקות א']. וליישב דעת רש"י, ע' בזכר יצחק
(ל"ג- ל"ד) דמשמע מדבריו דס"ל דהכל
המשך א' הוא, אבר מן החי ונבלה (ולא
משום אינו זבוח), וא"כ י"ל שפיר דנבלה
חלה על האיסור אבר מן החי קודם שחלה
איסור יוה"כ, ע"ש. וע"ע במאירי בקידושין
(עז:), שכ' ליישב שי' רש"י, וכ' ד"אע"פ
שפרח איסור אבר מן החי, כבר עמד במקומו

(א) כי אמרי' איסור כולל באיסור הבא מאליו,
באיסור הבא ע"י עצמו לא אמרי' - ע'
ברעק"א (מערכה על אין איסור חל על איסור,
אות י"ב), שביאר דהסברא בזה הוא דאיסור
הבא ע"י עצמו הוא איסור קל, ואיסור הבא
מאליו הוא איסור חמור, ולא אמרי' דאיסור
קל חל על איסור חמור בכולל. וע"פ יסוד זה
ביאר דברי רבא בהמשך הגמ' (בעמוד ב'),
דמהו דתימא איסור הבא מאליו אמרי',
איסור הבא מעצמו לא אמרי', קמ"ל. וביאר
רעק"א (שם אות י"ד) דכוונת רבא לומר
דמהו דתימא דכלל הוא באיסור הבא ע"י
עצמו דאין שייך בה איסור כולל בכלל, קמ"ל
דזה אינו, אלא דרק אין שייך איסור כולל
בקל על חמור, אבל שם בעמוד ב', דמיירי
באיסור שבועה על איסור שבועה, א"כ הו"ל
איסור הבא ע"י עצמו על איסור הבא ע"י
עצמו, וא"כ בזה שפיר חל השבועה באיסור
כולל. וע' בשו"ת אבני מלואים (י"ב, ד"ה
ובזה) דביאר החילוק ע"פ דרכו שם, דמה
דאמרי' אין איסור חל על איסור, היינו רק
לענין העונש, אבל האיסור שפיר חלה.
משא"כ בהא דאין שבועה חלה על איסור,
בזה נתחדש דאין האיסור חלה בכלל, משום
שהוא מושבע ועומד. וא"כ, י"ל דמה דאמרי'
דאיסור חל באיסור כולל, היינו דהיכא
דאיסור בא מאליו, האיסור באמת חלה אפי'
בלא הכולל, וכיון דחלה, ממילא ע"י הכולל
אמרי' דגם נענש משום איסור זה. אבל לענין
איסור הבא ע"י עצמו, אז האיסור לא חלה
כלל, ובזה לא נתחדש דע"י איסור כולל יכול
למיחל איסור דלא הי' חל. וע"ע בקובץ
הערות (ל"ד, ב') דפי' חילוק אחר, דבאיסור
הבא מאליו, אין שייך לחלוק האיסור, ולומר
דחל כלפי זה ולא כלפי זה, ולכן ע"כ חל
לגמרי'. משא"כ באיסור הבא מעצמו, הרי
שפיר שייך שיהי' חלות השבועה חלה על
הדברים המותרים ולא חלה על דברים
האסורים, ולכן לא אמרי' בזה איסור כולל.
ומ"ד דאפי' באיסור הבא מעצמו שייך כולל,
היינו משום שהוא ס"ל דטעם של איסור כולל
הוא משום דמגו דחל כלפי זה חל כלפי זה,
ולא משום דאי אפשר לחלקו. ולפי"ז ביאר

אלא הן היכי משכחת לה- כ' תוס', דאף ע"י (ו)
כולל אי אפשר לבטל מצוה. והק'
דבירושלמי אי' דאם נשבע שלא יאכל מצה
ואכל בליל פסח, חייב, אלמא דחל שבועה
לבטל מצוה. ותי' דהיכא דהזכיר פסח, אז
באמת לא חל השבועה, משא"כ אם לא
הזכיר פסח, חל השבועה. וביאר הקובץ
הערות (ל"ד, ד') ע"פ דרכו שם, דאם הזכיר
פסח, אז שפיר שייך לחלק השבועה ולומר
דחל כלפי כל הימים ולא חל כלפי פסח,
דדברים אלו שאמר בטלים הם, והשבועה חל
לגבי שאר ימות השנה. אבל אם לא הזכיר
פסח, א"כ הרי אז חל לגמרי, דאי אפשר
לחלק דבורו, וא"כ מגו דחל כלפי שאר
הימים, חל נמי כלפי ליל פסח.

כגון שאמר שבועה שלא אוכל תמרים וחלה, (ז)
מיגו דחייל אתמרים חיילא נמי אחלב- הק'
החת"ס (ד"ה בא"ד ותימה), איך חל
השבועה אתמרים גופייהו, הרי יו"כ הוא,
וכבר חל בהו איסור יו"כ. ואף דשיעור יו"כ
הוא ככותבת, ושיעור שבועה הוא פחות מזה,
דכזית הוא, מ"מ הא כבר כ' תוס' (כג:) דחצי
שיעור הוי אסור מן התורה ונחשב מושבע
ועומד הוא. ולכאז' צ"ל דלא אסר רק יו"כ,
אלא כולל יו"כ עם עוד ימים מותרים, ולכן
חל מחמת איסור כולל. אלא מ"מ ק', למה
הי' פשוט כ"כ להגמ' דיכולים לעשות ב'
כוללים, דהיינו יו"כ עם שאר ימים, ומגו דחל
אתמרים חל נמי אחלב. וכ' לדחוק דאם
איסור הבא ע"י עצמו חל על איסור הבא ע"י
עצמו בחד כולל, דהיינו תאנים וענבים על
תאנים, א"כ יצא דמסברא נימא דאיסור הבא
ע"י עצמו חל על איסור הבא מאליו בב'
כוללים [וצ"ע הסברא בזה].

איסור הבא מעצמו לא קתני, והרי הקדש- (ח)
הק' הקהלות יעקב (כ'), למה הקדש נקרא
איסור הבא ע"י עצמו, האם אמרי' דמי
שבישל בשר בחלב ועכשיו נאסר על ידו
באכילה, האם אמרי' דגם זה נקרא איסור
הבא ע"י עצמו, ודאי לא, משום שהוא רק
עשה המציאות של הבשר בחלב, ועכשיו בא
התורה ואסרתו. ולכאז' ה"ה כאן, הוא עשה
בהמה זו לקרבן, ועכשיו בא התורה והטיל
עליו איסורין, ולמה זה נקרא שהאיסור בא

איסור נבלה, ואין שהות לאיסור יוה"כ
לחול" [ואולי כוונתו כהזכר יצחק הנ"ל, וצ"ע].

האוכל נבילה ביוה"כ, פטור- פרש"י, דהיינו (ד)
מחטאת, דהיינו שאכלו בשוגג. וביאר הדבר
שמואל בפסחים (לו.), דאם הי' במזיד, לא
הי' שייך לומר דפטור, דהא חייב מלקות
משום נבלה. אלא דכ' דעכ"ז אי' נפק"מ גם
לענין מזיד, דאינו חייב ב' מלקיות לפי ר'
שמעון, אלא לוקה רק על הנבלה.

בשלמא לר"ל משכחת לה בלאו והן- פרש"י, (ה)
דשייך בה שבועת הן, דנשבע לאכול חצי
כזית של נבלה אינו שבועה לבטל את המצוה.
ויש לעי', דהא גם ר"ל מודה דמדרבנן עכ"פ
אסור לאכול חצי שיעור, ונראה מסוגיין
דמ"מ חלה עליה השבועה, כיון דמן התורה
מותרת. וע' בזכרון שמואל (נ"ה, ו') דביאר
דאף דחייב אדם לשמוע לחכמים, ולכן ודאי
אי אפשר לו לאכול החצי שיעור, מ"מ כיון
דמן התורה אינו מצווה שלא לאכול ח"ש,
א"כ אם נשבע לאכול חצי שיעור של האיסור,
הו"ל כמי שנשבע לעשות דבר שיודע שיהי'
מקרה שלא יהי' יכול לקיים השבועה, דבזה
ודאי השבועה חלה, וכשבא המקרה הרי הוא
עבר על שבועתו, אבל ודאי חלה השבועה,
וה"ה כאן. אולם כל זה א"ש לפי מש"כ תוס'
(סוף כג:) דלפי ר' יוחנן דחצי שיעור אסור
מן התורה הרי לא יחול השבועה, אבל ע'
בזכרון שמואל שם שכ' דשי' הר"ן הוא
דאפי' אם חצי שיעור אסור מן התורה, מ"מ
שפיר יהי' שייך השבועה לחול על חצי
שיעור, כיון שאינו מושבע ועומד מהר סיני,
ומהו הביאור בזה. וביאר הגר"ש דצ"ל דגם
זה, אע"פ שאיסור תורה הוא, מ"מ כיון דאינו
מפורש, הרי אינו מושבע עליו מהר סיני
(וצ"ע בזה), ונחשב כאיסור צדדית ומקרה
צדדית למנוע אותו מקיום שבועתו, אבל
השבועה חלה. ורק היכא דמושבע ועומד
מהר סיני, בזה נחשב אינו יכול לקיימו וליתא
בלאו והן, ועדיין צ"ע בזה. וע"ע במהר"ץ
חיות שהק' מכאן על הפוסקים דאין שבועה
חלה על לאו דרבנן, הרי לפי ר"ל איכא לאו
דרבנן, ולמה חלה השבועה, ע"ש מש"כ.

ע"י עצמו. וכ' דבאמת זה אינו, האיסורי מעילה אינן באין מחמת עצם קדושת הקרבן, אלא מחמת הקדשתו, דלשון הקדש משמע איסור והבדלה, ורק עפ"ז חל האיסור מעילה, אבל לא משום החפצא של הקרבן עצמו. והביא רא' לזה מהא דקרבני עכו"ם, אף שיש להם דין קרבן לכל דברים, מ"מ לית בהו דין מעילה, ואף מותרין בהנאה מן התורה. והוא משום דבעינן מקדשי בני"י (וכמו שהסביר הקצות), ולכן ה"ה בקדשי ממילא, ולכן שפיר נחשב קדושה הבא ע"י עצמו. ואף דגם בבכור שייך מעילה, פי' הקה"י דשאני בכור דהבעלות של הישראל גורם הקדושה והאיסור מעילה, ולכן שפיר מקרי איסור הבא מאליו, ועע"ש בזה.

ט) הרי הקדש, הא אוקמינן, וכו'- יש לעי', למה הק' כן, הרי כבר אוקימנא בבכור. וכ' הריטב"א דעכשיו סבר הגמ' דהדרי' אפי' ממאי דאוקימתא בבכור, וע"ז יישב, ולא מי אוקימנא בבכור, דמזה לא הדרי'.

י) בחטאת קאמרי'- כ' הריטב"א דגם לעיל, לענין מידי דאית בה שאלה קתני, כשהק' הגמ' מהקדש, הי' יכול הגמ' ליישב בחטאת קאמרי', וכן ברבינא דבסמוך, אלא דלא ניחא לי' לתרץ הכי, כיון דהי' יכול לתרץ תירוצים אחרים.